

**KRATKA HAGIOGRAFSKA  
PRIPOVEDNA BESEDILA V  
*KERŠANSKEM DEVIŠTVU*  
ANTONA MARTINA SLOMŠKA**

KARIN POŽIN

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor, Slovenija  
karin.pozin@um.si

Prispevek obravnava kratka hagiografska pripovedna besedila, objavljena v nabožnem priročniku *Keršansko devišstvo: Potrebni nauki in izgledi za žensko mladost* (1834), ki ga je Anton Martin Slomšek spisal skupaj z mladimi celovškimi bogoslovci. Gre za življenjepisne zglede svetnic, ki so s svojo krepostno vedenjsko držo prikazane kot posnemanja vredne posameznice in postavljene za vzor odraščajočim dekletom. V predstavitvi njihovih življenjskih stvarnosti, ki spričo skromno razvitih fikcionalnih prvin ostajajo pod nadvlado didaktičnega imperativa, pogojenega z zunajliterarno moralno- in verskovzgojno funkcijo, je bilo prepoznano svojevrstno združevanje žanrskih lastnosti hagiografskega izročila z razsvetljensko-filantropičnimi pripovednimi vzorci in njihovimi kasnejšimi bidermajerskimi desekulariziranimi različicami, kakršne so bile recipirane s slovenjenjem pripovednih besedil za otroke in mladino iz nemško-avstrijskega jezikovnega prostora, kar kaže na medsebojne sinkretične povezave.

DOI  
[https://doi.org/  
10.18690/um.ff.1.2025.6](https://doi.org/10.18690/um.ff.1.2025.6)

ISBN  
978-961-286-944-1

**Ključne besede:**  
mladinska književnost,  
Anton Martin Slomšek,  
*Keršansko devišstvo*,  
kratka hagiografska  
pripovedna besedila,  
19. stoletje



Univerzitetna založba  
Univerze v Mariboru

DOI  
[https://doi.org/  
10.18690/um.ff.1.2025.6](https://doi.org/10.18690/um.ff.1.2025.6)

ISBN  
978-961-286-944-1

**Keywords:**  
youth literature,  
Anton Martin Slomšek,  
*Keršansko devištvo*,  
short hagiographical  
narrative  
texts,  
19th century

# SHORT HAGIOGRAPHICAL NARRATIVE TEXTS IN *KERŠANSKO DEVIŠTVO* BY ANTON MARTIN SLOMŠEK

KARIN POŽIN

University of Maribor, Faculty of Arts, Maribor, Slovenia  
[karin.pozin@um.si](mailto:karin.pozin@um.si)

The paper examines short hagiographical narrative texts found in the devotional publication *Keršansko devištvo: Potrebni nauki in izgleđi za žensko mladost* (1834), by Anton Martin Slomšek in collaboration with young seminarians at Klagenfurt. Biographical examples portray female saints, presented with virtuous behavioral demeanor as worthy role models for young girls. In portrayal of their life realities, which exhibit modest fictional elements subordinate to a didactic imperative with extraliterary moral and religious educational functions, a distinctive combination of hagiographic genre characteristics with Enlightenment-philanthropic narrative patterns and their subsequent secularized Biedermeier versions, has been identified. These were assimilated through the translations of children's and youth literature originating from the German-Austrian linguistic sphere, indicating mutual syncretic connections.



## 1 Uvod

V preteklih obdobjih je bila literatura za otroke in mladino predvsem verskovzgojna in poučnoslovstvena kategorija beriva, ki se je šele v 20. stoletju začela oddaljevati od poudarjene vzgojne funkcije (Haramija 2014: 77), zato je bila z vidika literarne zgodovine dolgo enačena s pedagoško literaturo (Žejn 2023: 42). Še v prvi polovici 19. stoletja se je opirala na model pisanja, sloneč na krščanski morali, ki je bil zastopan tako v proznih, lirskih in dramskih besedilih, kot tudi na obsežnem področju polliterarnih del, med katera uvrščamo tudi tista s hagiografsko vsebino.

Hagiografije so v svoji najožji definiciji biografije svetnic in svetnikov, ki so v svojih življenjskih stvarnostih skušani skozi različne zglede in prikazani kot posnemanja vredni posamezniki. Zaradi poudarjenih zunajliterarnih moralno- in verskovzgojnih tendenc ter skromneje razvitih fikcionalnih prvin, se jih je v slovenskem prostoru dolgo obravnavalo z različnimi pridržki, čeprav zgodovina njihove vključitve v bralne procese na evropskih tleh sega vsaj do srednjega veka (Genčiova 1980: 37). V okvirih mladinske književnosti se kot poseben tip polliterarnih besedil najpogosteje pojavljajo v kratkoprozni obliki in so v obravnavanem obdobju sorodne biografskim očitom, namenjenim mladim bralcem (Kobe 2004: 216), kar je pogosto izraženo tudi v naslovih in podnaslovih tovrstnih del (Blažič 2008: 179).<sup>1</sup>

Na Slovenskem so se hagiografska pripovedna besedila za odraščajočo mladino začela množičneje pojavljati v 19. stoletju, sprva skupaj s posvetnim proznim berivom kot delom učbeniških in obšolskih publikacij, kasneje tudi kot samostojne izdaje, v nabožnih priročnikih in sočasni mladinski periodiki. Hagiografski ustvarjalnosti se je posvečal tudi Anton Martin Slomšek, ki je s svojim poučnoslovstvenim delom pomembno vplival na razvoj slovenske mladinske književnosti. Med njegovimi deli za odraščajočo mladino, ki vključujejo kratka hagiografska pripovedna besedila, izstopa nabožni priročnik *Keršansko devištvo*, s podnaslovom *Potrebni nauki ino izgledi za žensko mladost* (1834), ki vključuje

---

<sup>1</sup> Za obdobje mladinske književnosti do 1850 velja, da je bil otrok oz. mladostnik posreden naslovnik, predvsem v polliterarnih in neliterarnih besedilih z versko ali poučno vsebino (Blažič 2008: 178), čeprav je bila mladina najbolj pismeni del prebivalstva (Hladnik 1982: 28). Posredno so tovrstna dela namenjena širšemu krogu naslovnikov, zato jih lahko obravnavamo tudi kot dvonaslovniško literaturo, tj. »namenjeno mlademu in odraslemu naslovniku, ki prehaja iz otroškega v odraslega bralca ali obratno« (Žejn 2023: 40).

življenjepisne zglede svetniških deklet, žena, devic in mučenk, ki jim je namenjena središčna pozornost pričujočega prispevka.

## 2 Metodologija

Temeljni gradivni vir prispevka predstavlja 52 kratkih hagiografskih besedil, objavljenih v *Kerškanskem devištvu*, ki v pripovedni obliki podajajo življenja izbranih svetnic, namenjenih odraščajočim dekletom za zgled in v poduk. Kot izhaja iz pregleda obravnava starejšega mladinskega pripovedništva, tovrstna besedila še niso bila deležna večje raziskovalne pozornosti, čeprav sledijo podobni formuli, kot je značilna za poučno-didaktična dela, ki so v prvi polovici 19. stoletja predstavljala poglobljeno berivo za odraščajočo mladino. Namen prispevka je odgovoriti na vprašanje, v kolikšni meri je Anton Martin Slomšek v izbrana kratka hagiografska pripovedna besedila vključeval razsvetljensko-filantropične vzorce in njihove bidermajerske desekularizirane različice, kot so značilni za sočasno posvetno mladinsko pripovedništvo (Kobe 2001: 123), in kako se ta prenos odraža na strukturni, motivno-tematski, oblikovni in vsebinski ravni. Le-ti so preko prevodov in priredb pripovednih besedil prehajali v slovensko mladinsko književnost iz nemško-avstrijskega jezikovnega prostora, najintenzivneje prav v času nastanka obravnavanega nabožnega priročnika.

Za namene analize izbranega gradiva so bile uporabljene različne metode raziskovanja, ki izhajajo iz soodvisnosti med metodološkim pluralizmom književnosti za odrasle in sodobnimi teoretičnimi pogledi na mladinsko književnost (Blažić 2007: 40). Teoretični del temelji na deskriptivni metodi, s katero so opisana že znana dejstva, izhajajoča iz ugotovitev slovenskih in tujih raziskovalcev. Nadalje je bil teoretski okvir apliciran na izbrani gradivni vzorec kratkih hagiografskih pripovednih besedil. Ta so bila najprej preučevana z metodo analize, ki je omogočila razčlenitev notranjih struktur in njihovih odnosov znotraj besedila ter identifikacijo njim lastnih značilnosti. Metoda analize je bila nadalje vzporejana z metodo komparacije, na osnovi katere so bile prepoznane značilnosti primerjane s sočasnimi poučno-didaktičnimi pripovednimi deli, za katere je značilno prevzemanje razsvetljensko-filantropičnih vzorcev in njihovih bidermajerskih desekulariziranih različic. V sklepnem delu sta bili uporabljeni še metodi interpretacije in sinteze, kar je omogočilo povezovanje raziskovalnih rezultatov z obstoječimi dognanji.

### 3 Teoretična izhodišča za analizo gradiva

#### 3.1 Moralnovzgojna pripovedna literatura 18. stoletja v nemško-avstrijskem jezikovnem prostoru in njena recepcija na Slovenskem

Idejnim izhodiščem moralnovzgojne pripovedne literature za otroke in mladino v 18. stoletju je botrovala vzgojna doktrina filantropistične pedagogike, ki je strmela k temu, da družbo spremeni z vzgojo, usmerjeno v razum in splošno koristnost posameznika (Ewers 1982: 54). Filantropizem je poudarjal, da je človek rezultat vzgoje, zato je z vzgojo treba pričeti že od majhnega, da se morebitne pregrehe ne bi zakoreninile v otroku ali razrasle v slabe razvade, ki jih je kasneje težko odpraviti (Kobe 1997: 42). Pri vzgoji nravi so se posluževali uporabe metode zgleada, s katero se je na nazoren in slikovit način podajalo primere krepostnega vedenja, ki naj bi jih mladi bralci posnemali (Sengle 1972: 160; Ewers 1982: 23). Postavljanje zgleada v središče vzgoje je spodbudilo razvoj zvrsti moralnično zgledne zgodbe, ki je snov sprva črpala iz resničnega življenja in iz zgodovine, kasneje pa se je z vnosom domišljjskih in iracionalnih prvin začela vse bolj fikcionalizirati (Pape 1981: 65).

Kot je pokazala Marjana Kobe v monografiji *Vedež in začetki posvetnega mladinskega slovstva na Slovenskem 1778–1850* (2004), so z recepcijo nemškega razsvetljskega vzorca moralnične zgledne zgodbe in zatem njegove bidermajerske desekularizirane različice, povezani začetki slovenske prozne produkcije za mladino (Kobe 2004: 19–57). Ta razsvetljsko-filantropični vzorec se je s prevodi nemških prozskih besedil avtorjev iz začetne filantropistične faze nemške mladinske književnosti, zlasti Friedricha E. von Rochowa, Christiana F. Weisseja in Joachima H. Campeja, na Slovenskem pojavil v zadnjih treh desetletjih 18. stoletja, predvsem po zaslugi terezijanske reforme osnovnega šolstva in z njo povezane sekularizacije moralnega poduka otrok in mladine: prevodi teh kratkih pripovednih sestavkov so vključeni tako v dvojezične nemško-slovenske učbenike in obšolske publikacije, kot tudi v sočasno periodiko (Kobe 2009: 131–132). Znotraj literarnih pripovednih sestavkov za otroke in mladino se je tradicija razsvetljskih kategorij v funkciji kratkega moralnovzgojnega zgleada udejanila v kategorijah »resnične zgodbe« in »izmišljene zgodbe«. »Resnična zgodba« pozna dve različici: »resnično zgodbo iz vsakdanjega življenja«, ki deluje kot svarilen zgled mladim bralcem za njihovo bodoče življenje in »zgodovinsko anekdoto«, ki prikazuje znamenite osebnosti laičnega stanu v funkciji zgleada za posnemanje. Tudi kategorija »izmišljene zgodbe« pozna dve različici:

»izmišljeno zgodbo iz sočasnega vsakdanjega življenja« in »izmišljeno zgodbo z iracionalnimi prvinami«. Prva različica se pojavlja kot 1. zgodba z otroškim glavnim likom, v kateri otroški glavni lik nastopa kot zgled za posnemanje, svarilen zgled ali kot kombinacija zgeda in svarila, 2. zgodba iz sveta odraslih kot zgled oziroma svarilo mladim bralcem za njihovo bodoče odraslo življenje, in 3. zgodba z živalskim glavnim likom, ki ponazarja npravne vrline s primeri zgedne drže do živali. »Izmišljena zgodba z iracionalnimi prvinami« pa vključuje kategorije pravljice, pripovedke, basni in prilike (Kobe 2004: 104–197). Naštete pripovedne oblike družijo več skupnih značilnosti, kot so kratkost besedila in dvodelna strukturiranost, razdeljena na zgodbeni (dogajalni) in sklepni del. V zgodbenem delu je dogajanje največkrat krajevno in časovno neopredeljeno, sklepni del pa značilno poudarja moralnovzgojno sporočilo v obliki nauka v verzih, pregovora ali didaktičnega ogovora mladih bralcev. Temo besedila pogosto upoveduje t. i. »govoreči naslov«, tematizirane pa so predvsem kreposti in pregrehe, izhajajoče iz filantropističnega npravnega kataloga za mladino (Kobe 1997: 44). Osrednji protagonist zgodbe je največkrat otroški ali mladostniški lik, ki je doživljajsko dostopen vrstniškimi bralcem, kljub temu pa s skromnim razvojem individualnih potez ostaja projekcija odraslih vzgojnih želja in hotenj (Kobe 2004: 119–120).<sup>2</sup>

Od konca 18. stoletja dalje se je razsvetljsko-filantropična moralna zgedna zgodba začela izraziteje fiktionalizirati (Žejn 2021), kar je pomenilo postopen prehod v literarni bidermajer (Žejn 2023: 39). V slovensko mladinsko književnost so bidermajerski elementi vstopili po letu 1830, zlasti preko prevodov del bavarskega duhovnika in mladinskega pisatelja Christopa Schmida (Kobe 2001: 116).

### **3.2 Odmevi razsvetljskih in bidermajerskih desekulariziranih različic v Slomškovem poučnoslovstvenem delu za odraščajočo mladino**

Med letoma 1815 in 1850 je izšlo približno 26 poslovenjenih del Christopa Schmida, od tega več kot polovica v tridesetih letih 19. stoletja (Žejn 2023: 38–39), ko je Anton Martin Slomšek deloval kot spiritual in duhovni vzgojitelj v celovškem bogoslovju (Kovačič 1935: 11; Pogačnik 1991: 306). Bodoče duhovnike je s prevodi

---

<sup>2</sup> Nekatere izmed predstavljenih značilnosti je mogoče prepoznati tudi v sočasnih polliterarnih besedilih, namenjenih mladim bralcem, zlasti biografskih očitih, ki v 18. in prvi polovici 19. stoletja ohranjajo zavezanost funkciji »resničnega zgeda za posnemanje« v tradiciji filantropističnih vzgojnih nazorov (Kobe 2004: 216).

Schmidovih povesti, moralnovzgojnih in nabožnih spisov za otroke in mladino uril v prevajanju in utrjevanju slovenskega jezika (Jevnikar 1939: 191; Jamar Legat 1976: 86), kar je imelo pomembno vlogo pri razvoju vzgojno-poučnega tipa slovenske mladinske književnosti (Saksida 1994: 88–98). Pri izboru Schmidovih besedil za vaje v prevajanju je Slomška verjetno pritegnila njihova moralno- in verskovzgojna sporočilnost (Kobe 2004: 156), pa tudi velika mera pridižnosti, ki prekriva njihov podstat (Hladnik 1982: 29). Schmid je v svojem pisanju med drugim izhajal tudi iz prepričanja o pomembnosti religije pri vzgoji mladine, ki je ponovno vstopila v polje literature z desekularizacijo razsvetljenskih literarnih vzorcev in jih uskladila s katolištvom (Žejn 2021). Prvotno razsvetljensko poudarjeno posvetno koristnost z gledne moralne držbe, je Schmidova desekularizirana različica usmerila iz tuzemskega v onstranstvo: prava teža plačila za zgledno nravno držbo je poplačilo v nebesih (Kobe 2001: 120). Na ta način se je odraščajočo mladino poskušalo prilagoditi takratnim cerkvenim in družbenim normam (Deisinger 1936: 30; Petrovič 1956: 34).

V duhu filantropistične tradicije in konservativnejše katoliške različice razsvetljenstva se je tudi Slomšek v svojem poučnoslovstvenem delu za odraščajočo mladino, podobno kot Schmid, naslonil na metodo ponazarjanja naukov z zgledi (Brinar 1901: 38). Naslon je viden v prevodu osnovnošolskega berila *Lehrreiche kleine Erzählungen für Kinder* (1824–1827), ki odraža proces Schmidove desekularizacije razsvetljenske moralne z gledne zgodbe, usklajene s katoliškim dekalogom. Po Slomškovi zaslugi so te kratke zgodbe prvič stopile na slovenska literarna tla kot *Prijetne pripovedi za otroke* (1832) in *Kratkočasne pravlice otrokam v' podnučenje* (1835) (Kobe 2004: 156). Ta kratkoprozni vzorec se je v slovenskih pripovednih različicah realiziral kot zvesti posnetek »*lehrreiche kleine Erzählungen*«, za katerega je značilen drobn obseg in skromno razvit dogajalni del, ki mu sledi podučni sklepni del v dveh verzih, oziroma kot razširjena varianta tega istega vzorca, ki je upovedovalno ambicioznejša in dogajalno bolj razvita, vključene so prvine sentimentalnosti in idiličnosti, podprte z obilno rabo pomanjševalnic (Kobe 2001: 120). Obe različici ostajata pod nadvlado didaktičnega imperativa, pogojenega z zunajliterarno moralno- in verskovzgojno funkcijo (Kobe 2004: 248). Slomšek je pripovedi tega tipa vključeval tudi v svoja kasnejša dela za otroke in mladino, kot so *Sedem novih perpovedi za otroke* (1836), *Dober dar sa mlade ljudi* (1837), *Tri vesele perpovedi za otroke* (1838) idr., pa tudi v almanah *Drobtinice*, katerega pripovedni sestavki prav tako odražajo naslon na

»krištofšmidovske eksemple z osnovnim obrazcem zgodba–nauk« (Krakar 1981: 40–41).

Sorodnosti s predstavljenimi razsvetljenskimi moraličnimi zglednimi zgodbami in njihovimi bidermajerskimi desekulariziranimi različicami izkazujejo tudi sočasna hagiografska pripovedna besedila, ki jih je Slomšek pojmoval kot primerno berivo za večino plasti slovenskega prebivalstva (Orožen 2011: 18), tudi odraščajočo mladino, kot je razbrati iz *Keršanskega nauka od nekeršanskih bukv*, v katerem razmišlja o koristnost in potrebi moralnospodbudne literature za otroke in mladino ter o nevarnostih tistega, ki to ni:

[...] Po mestih in grašinah najdeš gospodične, ki bi leži brez kruha, kakor brez slabih bukv bile. Žoke pletejo ino pa lažnive bukve berejo, kterim se pravi romane. Toliko marčesa v enim leti preberejo, de bi jih krošno naložil. Tudi šolci in študenti se take hrane lotijo, eden drugimu priporočajo, ino tovarš tovaršu škodlive knjige posojujejo. Po deželi imajo nekteri pismarji ino uradniki takih knjižnic na pomenbo. Posodijo radi posebno mladim dekletam prepovedan sad, jih navadit namesti molitvinih bukvic ali pa življenja Svetnikov take zapelive knjige brati (Slomšek 1848: 35).

Kratka hagiografska pripovedna besedila za odraščajočo mladino so, tako kot številna druga polliterarna dela obravnavanega obdobja, nastala iz podobne tradicije tendenčne proze moralnovzgojnega in nabožnega značaja, predstav o vlogi in pomenu pripovedi ter propagiranja istega sistema vrednot, kar priča o medsebojnih književnosnovnih prepletih in raznovrstnih sinkretičnih povezavah (Ewers 1982: 54). Tipološko so sorodna s kategorijo nabožnega eksempla, kakršen se je uveljavil v okvirih retorske proze, ki je botrovala k razvoju verskovzgojnih različic zgledov o pobožnih otrocih (Pape 1981: 60). Funkcija pripovednega je tudi v njih »nazoren zgled, kako se je dobro ravnati po pridigarjevem nauku in nasvetu, oziroma po nasvetih in naukih svete cerkve« (Kmecl 1975: 17).

Slomšek je kratka hagiografska pripovedna besedila vključil v več svojih poučnoslovstvenih del za mladino. Številčno jih je največ uvrstil v nabožna priročnika *Keršansko devišvo* (1834) in *Življenja srečen pot* (1837), ki sta si sorodna v svoji namembnosti in sestavi ter vključujeta po 52 življenjepisnih zgledov svetnic in



svetnikov (Požin 2023b: 504).<sup>3</sup> Značilno je, da ni izpostavljale le splošno znanih svetih posameznikov, pač pa je mlade seznanjal tudi z manj znanimi imeni. To izpričujejo objave v almanahu *Drobtinice*, ki so v začetnem obdobju izhajanja v razdelku, namenjenemu otrokom in mladini, prinašale tudi kratke poučne zgodbe, opirajoče se na hagiografsko snov (Krakar 1981: 38). Mednje sodijo npr. *Bog je pravičen* (1846), ki pripoveduje o preizkušnjah sv. Efrema Sirskega, *Ljudi abotno djanje* (1850), v kateri sv. Arzenij Puščavnik svoje učence podučuje o nespametnih človeških dejanjih, in *Vedeti svojo posledno uro bi ne bilo sploh dobro* (1852), v kateri sv. Antonin pripoveduje o mladeniču, ki ni spredvidel svaril o svoji poslednji uri (Požin 2023a: 91). Nekaj tovrstnih pripovedi je vključenih tudi v učbeniške publikacije, pri nastanku katerih je Slomšek aktivno sodeloval. Tako je npr. v *Malem berilu za prvošolce* (1854) otrokom za zgled pravilnega obnašanja v sakralnem prostoru postavljen *Mali Rembert*, kasnejši bremenski škof, v *Velikem berilu in pogovorilu* (1856) pa so z zgledom sv. Lovrenca Justinjana dečki in deklice nagovorjeni k zaobljubljenemu življenju (Gojkošek Orthaber 2009: 77).

Orisane značilnosti se na svojevrsten način odražajo tudi v kratkih hagiografskih pripovednih besedilih nabožnega priročnika *Keršansko devištvo*, ki jim je v nadaljevanju prispevka posvečena podrobnejša pozornost.

#### 4 **Kratka hagiografska pripovedna besedila v *Keršanskem devištvu***

Nabožni priročnik *Keršansko devištvo*, ki je bil do konca 19. stoletja ponatisnjen kar osemkrat (Smolik 1997: 504), je Slomšek začel snovati v letu 1833 skupaj z »mladimi duhovni v' celovški duhovščnici« oziroma iz njihovih prevajalskih nalog, ki jih je predelal in izpilil (Pinter Polenšak 1989: 139).<sup>4</sup> Kakor je poročal v pismu štajerskemu duhovniku Mihaelu Stojanu, je bil priročnik namenjen samovzgoji deklet, ki izstopajo iz šole »da bi jim bil nekak kažipot in spremljevalec v življenje« (Kovačič 1932: 23).

<sup>3</sup> Tovrstni življenjepisi svetnic, zlasti pa tisti v obsežnejših ženskosvetniških nabožnih povestih, skupaj z ljudskimi apokrifnimi ženskosvetniškimi in deklinimi vzgojnimi povestmi, predstavljajo enega izmed možnih virov kasnejšega slovenskega ženskega romana (Hladnik 1981: 281–282).

<sup>4</sup> Znano je, da je Slomšek v obdobju delovanja v Celovcu izdal več knjig s splošnim pristavkom »poslovenili« oziroma »spisali mladi duhovniki«, ki pa jih je več ali manj sam popravljaj, kakor je to storil v *Keršanskem devištvu*. Za avtorja tega nabožnega priročnika se Slomšek sam imenuje v pismu, v katerem opiše prigodo s Francetom Prešernom, ko ga je ta ob slovesu iz ljubljanskega gledališča počastil z znano zbadljivko: »Ker stara para zlomek / »Devištva« preveč vzal, / Je mlajši njega Zlomšek / Prodajtat ga začel« (Mercina 1886: 339).

Priročnik s svojo verskovzgojno vsebino združuje »nauke ino izgleds za žensko mladost«, kar odraža Slomškovo izostrenost za starostno stopnjo naslovnice in nazor, da nauki brez stvarnih zgledov ne naredijo zadostnega vtisa na mladostniški um. Osrednji, najobsežnejši del, naslovljen *Dve ino petdeset božjih svetnic deviškiga stana posebnih prijatelj*, vključuje 52 kratkih hagiografskih pripovednih besedil, po eno za vsako nedeljo v letu, ki prinašajo življenjepisne zgleds svetnic kot krepostnih posameznic za vzor odraščajočim dekletom. Izbor svetnic temelji na dveh predhodnih poglavjih, *Devet narbujih sovražnikov ino sovražnic deviškiga stana* in *Deset prijatelj ino prijatelj deviškiga stana*, ki prinašata poduk o pričakovani ženski nravi in nevarnostih, ki pretijo dekletom v prizadevanjih za ohranitev moralnih načel, kot jih določa katoliški dekalog.

Vsa hagiografska pripovedna besedila so napisana v stvarni, preprosti dikciji in izpričujejo dvodelno strukturo, razdeljeno v življenjepisno-dogajalni in sklepní del, ki poudarja moralno- in verskovzgojno sporočilnost življenjepisnega dela. Besedila še niso izraziteje fikcionalizirana, čeprav vključujejo nekatere elemente fikcijskosti, npr. dialoške in monološke segmente. Skupen jim je »govoreči naslov«, ki izraža različne vloge ženske v takratni družbi (npr. *S. Zita, izgled kmetiške deklive; S. Magdalena od Pacis, izgled pridne šolarce; S. Franciška, izgled zakonske žene; S. Hema, izgled keršanske gospodinje*), izpostavlja krepost (npr. *S. Polona, izgled goreče ljubezni; S. Rosa, izgled deviške poterpežljivosti; S. Sinkletika, izgled deviškiga zaderžanja; S. Teodozija, izgled žive vere*) ali dejanje, ki pripomore k doseganju kreposti (npr. *S. Marija Magdalena, izgled poboljšanja; S. Veronika, izgled moliti in delati; S. Terezija, kaj branje bukuv velja*).

V predstavitvi njihove življenjske stvarnosti so prepoznani elementi, ki združujejo žanrske lastnosti hagiografskega izročila z razsvetlensko-filantropičnimi moralničnimi zglednimi zgodbami in njihovimi bidermajerskimi desekulariziranimi različicami. Življenjepisni del sledi splošnim hagiografskim značilnostim, stvarno podani pripovedni zgledi pa so občasno ekspresivno zaznamovani, predvsem na mestih, kjer je Slomšek želel dodatno poudariti svetničino življenjsko usodo in njeno neomajno duhovno držo. Kot ugotavlja že Matjaž Kmecl (1975: 17), za svetniškega življenjepisca vsa dejstva iz življenja svetega posameznika niso enako pomembna, marveč se v življenjepisnem delu pogosto podrobneje zaustavlja pri tistih dogodkih, v katerih si prihodnji svetnik z nepojmljivim odrekanjem posvetnemu pridobi očitno božjo naklonjenost, kar se uresničuje tudi v *Keršanskem devištvu*. Opraviti imamo z osrednjim, odločilnim dogodkom iz svetničinega življenja, zato potek pripovedi ni

razvejan, temveč je organiziran v eno zgodbeno linijo, brez stranskega dogajanja ali večjega števila stranskih likov. Stranski liki nimajo dejavne vloge, njihovo delovanje je podrejeno prikazovanju krepostnostne drže naslovne svetnice, ki je v pripovedih tudi nenehno navzoča. Dogajanje je večkrat časovno neopredeljeno in krajevno umeščeno v skopo orisan prostor, kar je značilno za vsa hagiografska pripovedna besedila v priročniku. Tako npr. v življenju sv. Heme beremo, da je bila »na Pilštajni v' spodnim Štajerskim doma, kjer se še malo kaj stariga grada pozna« (Slomšek 1834: 74), pri sv. Juliji, da je bila »rojena v' velikim mesti Kartago v' Afriki, kjer zamorci prebivajo« (Slomšek 1834: 80), medtem ko je pri sv. Ani pojasnjeno zgolj, da je bila rojena »v' obljubljeni deželi« (Slomšek 1834: 43). Kjer je življenjepisna snov dopuščala, je razpoznavna umeščenost v kmečko okolje, ki je posebej poveličevano skozi pripovedovalčevo perspektivo, kot je to izkazano pri sv. Regini, bogaboječi pastirici: »Oh boljši je na kmetih med nedolžnoj živincoj biti, kakor po gradih ino mestih per zapelivcih živeti. Svoje nedolžno veselje ima sicer vsak stan, nar lepši pa kmetiški, naj bi prav v' njim živeli« (Slomšek 1834: 123).

Dogajalni del je v vseh analiziranih hagiografskih pripovednih besedilih prekinjen s pridižno obravnavim didaktičnim-ogovorom, ki se gostobesedno razteza do tretjine, včasih do polovice celotnega besedila. Večkrat je od pripovednega dela razločen tudi z grafičnim znamenjem (–). Didaktični ogovor se pojavlja bodisi na začetku besedila, kot njegov uvod, ali pa se vpleta v življenjepisno pripoved kot svarilni ogovor ali spodbuda, zlasti na mestih, za katera je Slomšek menil, da je potrebna dodatna usmeritev bralke v pravilno razumevanje moralno- in verskovzgojnega sporočila. To nakazuje odlomek iz življenja sv. Lucije, ki se je zaradi zaobljube devištvu odrekla zakonskemu stanu in umrla mučeniške smrti:

[...] Hudoben poglavar vkaže s. Lucijo v' nesramen kraj vleči, de bi njo ob devištvo djali; ali še toljki junaki jo niso zamogli iz mesta premekniti. Na to oblastnik zavpije: »To je copernija!« S. Lucija pa pravi: »Ni nobena copernija, ampak le božja moč.« – Poglejte dekllice, kako Bog čiste device varje, ki se serčno, koker s. Lucija, greha branijo. Nihčer jih ne premaga. Sodnik je ukasal germado okolj nje nanositi, ino njo zažagati. Alj ona moli, ino v' sredi plamena zdrava stoji. Ves zdvijan poglavar jo zadnič zapove ob glavo djati. Ino s. Lucija je lepo pokleknila, za sveto cerkev prosila, naj ji Bog ljubi mir da; po tem je voljno glavo meču podala, ino dušo izročila svojimu Bogu. – Ne pozabite dekllice tudi ve, de ste za veliko ceno drago odkuplene Jezusove služabnice, ino de je vašo telo tempel s. Duha, ki ga čisto ohranite naj.<sup>5</sup> [...] (Slomšek 1834: 96)

<sup>5</sup> Podčrtala avtorica prispevka.

Kot je razbrati, skozi versko-didaktični ogovor preseva avtoritativna perspektiva, značilna za razsvetljensko poučnost (Saksida 2005: 10), ki izhaja iz avtorjeve predpostavke, da je potrebno mlado bralko »vzgojiti« in »podučiti«. To potrjuje, da se didaktični namen tovrstnih besedil nahaja v avtorju (Feros Ruys 2008: 6), ki v hagiografskih pripovednih besedilih *Keršanskega devištva* ni zgolj pedagog ali moralist, temveč tudi duhovnik in pridigar. Takšna avtoritarna drža, značilna za srednjeevropsko nabožno literaturo tistega časa, se v obravnavanih besedilih odmika od zahteve po svobodnejši vzgojni komunikaciji med učitelji in odraščajočo mladino. Sklepni del analiziranih hagiografskih pripovednih besedil pozna več različic, med katerimi je najpogostejša sklepna moralna poanta, izražena z vezano besedo. Največkrat gre za rimane dvo- in štirivrstične, ki v verzificirani obliki povzemajo strnjen nauk življenjepisno-dogajalnega dela. Za primer navajam sklepni del iz življenja sv. Eustohije, rimske deklice, ki se je od mladih let izogibala praznim navadam ženskega spola, zlasti pretirani skrbi za zunanji izgled, ki vodi dekleta k prevzetnosti in domišljavosti:

[...] Od te dobe se je devica Eustohija še bolj nečemernosti varvala, je za svojiga vučenika s. Hironima imela, ino je svoje tiho bogaljubno življenje v' Betlehemu blizo jaselec Jesusoviga rojstva sklenila.

Kaj pomaga vsa lepota,  
ako serce lepo ni?  
Vsa nečemernost je zmota,  
ki nedolžnost oslepi.

(Slomšek 1834: 64)

Verzificirana oblika sklepnega dela tako izkazuje sorodnost s tistimi, ki jih je Slomšek vključeval v svoja druga prevodna pripovedna dela za otroke in mladino, npr. v *Perjetne perpovedi za otroke*, ki so sočasno s *Keršanskim devištvom* nastajala v celovškem bogoslovju, in vsebovala različice sklepnega poduka, povzete po Schmidovem bidermajerskem desekulariziranem vzorcu (Glazer 1991: 349).

Svetnice, ki so nosilke nraavnih krščanskih vrtilin, utelešenje institucionalnih religioznih in vzgojnih želja odraslih, so predstavljene tipizirano in so brez izraženih individualiziranih lastnosti. Takšna izoblikovanost ženskih likov je omogočala usmerjanje k jasnosti sporočila in izoblikovanje shematskih identifikacijskih modelov za posnemanje, s čemer se ustvarijo pogoji za trajno ponotranjenje želene

kreposti. Tako so izbrana »snovna področja podana na bolj oprijemljiv in praktičen način«, kar je značilno tudi za like v drugih Slomškovih poučnoslovstvenih delih (Bošnjak 2022: 47). To sovпада s splošno hagiografsko značilnostjo, da glavni cilj piscev hagiografskih besedil ni bil zgolj podati biografskega zapisa o svetnici, temveč njeno življenje prikazati kot zgled, vreden posnemanja. Obravnavana besedila zaradi težnje po upoštevanju konvencionalnega biografskega okvira »od rojstva do smrti«, v celoti ne sledijo vzgojni doktrini, ki pravi, da naj bo nosilec нравnih vrline v pripovedi za otroke in mladino upoveden z vrstniškim likom, kot je to značilno za sočasne posvetne mladinske pripovedi (Kobe 2001: 118). Vključene so svetnice vseh starostnih dob, pri vseh pa je, ne glede na njihovo starost, poudarek na prikazu zgodnjega življenjskega obdobja oziroma tistih krepostih, ki zadevajo нравno držo v mladostniški dobi. Skozi zarisan življenjski lok je prikazano, kako koristno se kasneje v odrasli dobi obrestuje posnemanje upovedenih kreposti ali odmik od negativne нравne drže. Največ hagiografskih pripovednih besedil je takšnih, v katerih svetnice nastopajo kot zgled za posnemanje skozi svoje celotno življenje. Takšna svetnica je sv. Tekla, postavljena kot zgled stanovitosti, saj se je že mlada zaobljubila k deviškosti, pretrpela najrazličnejše oblike mučeništva in umrla v visoki starosti:

Bila je s. Tekla bistre pameti, tudi skerbno podučena; alj vse to bi nje izveličalo ne bilo. Kedar je pa s. Pavl v' njeno mesto perpridigal, se je nauka Jezusoviga zvesto prijela, ino se dala kerstiti. [...] Hitro se je razvedelo, de je Tekla kristjana. Zaročena je bila; ženin ino stariši so si vse perzadeli njo z' dobrim ino s' hudim od svete vere odverniti, pa niso zamogli. Ker so jo hotli po gosposki persiliti, de bi se omožila, je k svetimu Pavlu zbežala. Ženin za njo zve; vjeli so njo, ino divjim zverinam raztergat vergli. Alj vsigamogočen bog je nevernikam pokazal, de je on, človeških src vižar, tudi gospodar levov ino tigrov, ki njegovim ljubim žaliga storiti ne smejo, ako jim on prepove. Strašna zverina se device ni doteknila: kakor jagneta so se levi ino tigrj krog nje vlegli, lepo krotko ji noge lizali, ino šli zopet v' svoje berloge. [...] Neusmiljeni malikavci so njo v'ogej potisnili; alj zdrava je prišla iz razbelene peči nazaj. [...] S. Tekla je še po tem veliko let živela: ino njeno ime zdaj po celim sveti slovi [...] (Slomšek 1834: 133–134).

Drugo različico predstavljajo besedila, v katerih svetnice nastopajo kot »svarilen zgled«, s pomočjo božjega pa spoznajo svojo grešno držo, se poboljšajo in z dejanjem spokorjenja postanejo zgled za posnemanje. V ponazorilo podajam odlomek iz življenja sv. Tajde, egipčanske spokornice, ki se je ob posredovanju sv. Pafnucija pokorila za svojo mladostniško razuzdanost:

Tajda, alj Tajs, je bila prebrisane glave, zaliga lica, pa gerdiga zaderžanja. Od svojih staršev slabo podučena je tudi slabo živela. [...] Vse posvetno je ljubiti jela, na božje reči pa zelo pozabila. Hitro je bila od nesramnih mladenčov v' greh zapeljana, ino kmalo je tudi ona bila drugih zapelivka; vsi pošteni so se nad njoj spotikali. [...] Bog še ni zgublene grešnice zapustil. Prišli so svet duhovn ino njo spreobernili. Njih goreče besede so ji oči odperle: zagledala je preveliko gerdobo svojiga grešnega življenja, vidila strašno večnost, ki take grešnice čaka. Na svoje kolene pred mašnika pade, ino prosi, rekoč: »Oče! naložite mi pokoro, tako težko, kako so moji grehi zaslužili; perpravljena sim vse storiti.« Opučila je svoje zapelivo oblačenje, zažgala je svoje grešno blago, ki je bilo cena nečistiga življenja, ločila se je vse grešne proložnosti, ino se v' samoto podala, po nauki svojiga dušnega pastirja pokoro delat. [...] Od prevelike žalosti zavolj svojiga pregrešenja, si božjiga imena izreči vupala ni; same te besede je po nauki svojiga duhovnika izdihvala: »O Bog, ki si me ustvaril, usmili se čez me!« Bog se je svoje spokornice usmilitil, j vse grehe ji odpustil, ino jo k' sebi v' nebeško kraljestvo vzel. [...] (Slomšek 1834: 131–133)

Moralno-verska maksima, po kateri živijo svetnice v obravnavanih hagiografskih pripovednih besedilih, temelji na tematizaciji kreposti, potrebnih za ohranitev npravne čistosti, in pregreh, ki posameznico od doseganja tega cilja oddaljujejo. To sovпада s splošno usmeritvijo tovrstnih priročnikov in sorodnih moralnopoučnih del, namenjenih odraščajočim dekletom, za katere je značilen specifičen kontekst rabe, povezan s spolno diferenciacijo: dekleta je potrebno pripraviti na njihov prihodnji status poročenih žena, na opravljanje pričakovanih družinskih in družbenih dolžnosti ter jih priučiti (krščanskih) vrlin (Grenz 1982: 58).<sup>6</sup> Skozi upovedene življenjske stvarnosti se tudi v *Keršanskem devištvu* zrcali kodeks pričakovanega obnašanja in družbene vloge ženske, ki naj bi jih dekleta udejanjale v kasnejši odrasli dobi: svetnice so zgled dobrih mater in njihovega vpliva na prihodnje rodove, zakonskih žena, vdov, gosposinj, varušk, pastiric, oskrbovalk bolnih in ostarelih. Med krepostmi, ki naj bi se jih odraščajoča dekleta trudila doseči, so nedolžnost, ponižnost, pobožnost, bogaboječnost, pohlevnost, vzdržnost, poslušnost in pokorščina staršem ter cerkvenim učiteljem, potrpežljivost, zmernost v posvetnih stvareh in delavnost. Med tematiziranimi pregrehami, ki zadevajo nespodobno vedenje in grešno življenje, pa so nečistost, prešuštvovanje, nepokorščina staršem in »drugim pravičnim predpostavljenim«, čezmernost v posvetnih užitkih, zlasti v pijaci in jedači ter spolnosti, lenoba, ošabnost, prevzetnost, pohujšljiva družba in prekomerno veseljačenje. Vse našteto priča o vzgojni vnemi, da bi odraščajoča

<sup>6</sup> To potrjuje tudi primerjava hagiografskih pripovednih besedil s tistimi, objavljenimi v Slomškovem priročniku *Življenja srečen pot* (1837).

dekleta pripravili na zgledno krščansko življenje, ki ga zaznamuje splošna koristnost ženske v družini kot temeljni celici družbenega življenja.

#### **4 Zaključek**

Nabožni priročnik *Keršansko devištvo: Potrebni nauki ino izgledi za žensko mladost* (1834) je nastajal v času, ko je Anton Martin Slomšek deloval kot spiritual v celovškem bogoslovju in tamkajšnje bodoče duhovnike uril v prevajanju mladinskih del iz nemško-avstrijskega jezikovnega prostora. S tem je ohranjal kontinuiteto razsvetljensko-filantropičnih pripovednih vzorcev in njihovih bidermajerskih desekulariziranih različic, ki so povezani z začetki slovenske mladinske prozne produkcije. Sorodnosti z obema različicama na strukturni, motivno-tematski, oblikovni in vsebinski ravni izkazujejo tudi Slomškova sočasna kratka hagiografska pripovedna besedila, ki jih je vključeval v svoja mladinska poučnoslovstvena dela.

V *Keršansko devištvo* je vključenih 52 kratkih hagiografskih pripovednih besedil, ki prinašajo življenjepisne očrte svetniških deklet, žena, devic in mučenk, ki so s svojo zgledno držo prikazane kot posnemanja vredne posameznice. V predstavitvi njihove življenjske stvarnosti, ki ostaja pod nadvlado didaktičnega- in verskovzgojnega imperativa, je prepoznano združevanje žanrskih lastnosti hagiografskega izročila z razsvetljensko-filantropičnimi moraličnimi zglednimi zgodbami in njihovimi bidermajerskimi desekulariziranimi različicami, ki so bile v slovenski mladinski književnosti recipirane preko prevodov nemških pripovednih del za otroke in mladino.

Obravnavana hagiografska pripovedna besedila družijo dvodelna struktura, razdeljena na življenjepisno-dogajalni in sklepni del, ki poudarja moralnovzgojno sporočilnost besedila. Skupen jim je »govoreči naslov«, ki napoveduje vsebino dogajalnega dela, slednji pa je prekinjen s pridižno obarvanim versko-didaktičnim ogovorom, ki se gostobesedno razteza do tretjine, včasih tudi do polovice celotnega besedila. Sklepni del je realiziran kot poduk, najpogosteje v obliki rimanih dvo- in štirivrstičnic. Ženski svetniški liki nastopajo v funkciji zgleda za posnemanje ali svarila in so kot takšni izoblikovani tipizirano ter brez izrazitih individualiziranih lastnosti. So utelešenje institucionalnih religioznovzgojnih želja odraslih, njihova življenja pa so osnovana na tematizaciji kreposti, potrebnih za ohranitev ženske npravne čistosti, in pregreh, ki odraščajočo posameznico oddaljujejo od moralnih načel katoliškega vrednostnega sistema. Čeprav se obravnavana hagiografska pripovedna besedila zaradi

upoštevanja konvencionalnega biografskega okvira »od rojstva do smrti«, izmikajo vzgojni doktrini o vrstniškem liku kot nosilcu нравnih vrlin, je pri vseh svetnicah, ne glede na njihovo starost, poudarek na prikazu zgodnjega življenjskega obdobja oziroma tistih krepostih, ki zadevajo нравno držo v mladostniški dobi. Vzgojna vnema analiziranih besedil, umeščenih med moralnovzgojne in tendenčne pripovedi nabožnega značaja, je poudarjena skozi avtoritativno perspektivo, izhajajočo iz predpostavke, da je potrebno odraščajoča dekleta poučiti o pričakovanih družbenih in religioznih predstavah ter jih pripraviti na zgledno odraslo življenje.

### Zahvala

Prispevek je nastal v okviru Raziskovalnega programa št. P6-0156 (*Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine*, vodja programa red. prof. dr. Marko Jesenšek), ki ga je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARIS) iz državnega proračuna.

### Literatura

- Milena Mileva BLAŽIČ, 2007: Uvod v teorijo mladinske književnosti. *Jeziški in slovstveni študijski list* 52/6. 35–49.
- Milena Mileva BLAŽIČ, 2008: Mladinska književnost v literarni vedi in v izobraževanju. Ur. Boža Krakar-Vogel. *Književnost v izobraževanju – cilji, vsebine, metode*. (Obdobja. Metode in zvrsti, 25). Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 177–187.
- Blanka BOŠNJK, 2022: Pripovedne prvine v Slomškovem delu Blaže in Nežica v nedeljski šoli. Ur. Simona Pulko, Melita Zemljak Jontes. *Slovenščina kot drugi in tuji jezik v izobraževanju*. (Zora, 149). Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. 42–52.
- Josip BRINAR, 1901: *Anton Martin Slomšek kot pedagog*. Celje: Dragotin Hribar.
- Ema DEISINGER, 1936: Slomšek–Pestalozzi. *Slovenski učitelj* 37/1–2. 29–31.
- Hans Heino EWERS, 1982b: Die einzelnen literarischen Bereiche und Gattungen. Ur. Theodor Brüggemann, Hans Heino Ewers. *Handbuch zur Kinder- und Jugendliteratur von 1750 bis 1800*. Stuttgart: Metzle. 35–57.
- Juanita FEROS RUY, 2008: Introduction: Approaches to Didactic Literature–Meaning, Intent, Audience, Social Effect. Ur. Juanita Feros Ruys. *What Nature does not Teach: Didactic Literature in the Medieval and Early–Modern Periods*. Turnhout: Brepols. 1–37.
- Miroslava GENČIOVA, 1980: Zvrstna področja, zvrsti in zvrstne oblike v otroški in mladinski književnosti. *Otrok in knjiga* 11. 32–47.
- Alenka GLAZER, 1991: Slomškova pesem za otroke in mladino. Ur. Avguštin Lah. *130 let visokega šolstva v Mariboru*. Celje: Mohorjeva družba. 349–358.
- Mateja GOJKOŠEK ORTHABER, 2009: *Poučnoslovstvena prozna ustvarjalnost Antona Martina Slomška*. Diplomsko delo. Maribor: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti.
- Dagmar GRENZ, 1982: Literatur für Mädchen. Ur. Theodor Brüggemann, Hans Heino Ewers. *Handbuch zur Kinder- und Jugendliteratur von 1750 bis 1800*. Stuttgart: Metzle. 58–62.
- Dragica HARAMIJA, 2014: O prevladovanju estetskega nad poučnim v mladinski književnosti. *Jeziški in slovstveni študijski list* 59/2–3. 77–81.
- Miran HLADNIK, 1981: Slovenski ženski roman v 19. stoletju. *Slavistična revija* 29/3. 259–296.
- Miran HLADNIK, 1982: Mladini in prostemu narodu v poduk in zabavo: Poljudna mladinska literature 19. stoletja v slovenščini. *Otrok in knjiga* 16. 27–33.



- Marija JAMAR LEGAT, 1976: Začetki slovenske književnosti za mladino. *Otrok in knjiga* 4. 84–91.
- Martin JEVNIKAR, 1939: Krištof Schmid v slovenskih prevodih. *Slovenski jezik: glasilo Slavističnega društva* 2/1. 188–212.
- Matjaž KMECL, 1975: *Od pridige do kriminalke ali o meščanskih začetkih slovenske pripovedne proze*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Marjana KOBE, 1997: Tragično in moralnovzgojna funkcija literarnih besedil za mladino v 19. stoletju. *Otrok in knjiga* 44. 42–50.
- Marjana KOBE, 2001: Otroški bidermajer na Slovenskem. *Primerjalna književnost* 24/3. 115–127.
- Marjana KOBE, 2004: *Vedež in začetki posvetnega mladinskega slovstva na Slovenskem*. Maribor: Mariborska knjižnica.
- Marjana KOBE, 2009: Prvi prevodi tujega posvetnega mladinskega slovstva v 18. stoletju. Ur. Martina Ožbot, Darko Dolinar in Tone Smolej. *Odperta okna: Komparativistika in prevajalstvo. Majdi Stanovnik ob 75. rojstnem dnevu*. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev, Založba ZRC, ZRC SAZU. 131–140.
- Franc KOVAČIČ, 1932: *Arhiv za zgodovino in narodopisje*. Maribor: Zgodovinsko društvo Maribor.
- Franc KOVAČIČ, 1935: *Anton Martin Slomšek*. Maribor: Tiskarna sv. Cirila.
- Boža KRAKAR, 1981: Proza za mladino v letnem zborniku Drobčinice. *Otrok in knjiga* 9. Maribor: Založba Obzorja. 37–43.
- Iv[an] M[ERCINA], 1886: Slomšek pa Pestalozzi. *Učiteljski tovariš* 26/22. 339–340.
- Walter PAPE, 1981: *Das literarische Kinderbuch. Studien zur Entstehung und Typologie*. Berlin, New York: De Gruyter.
- Dana PETROVIČ, 1956: Razvojna pot slovenskega mladinskega slovstva. *Sodobna pedagogika* 1–2. 32–44.
- Irena POLENŠEK PINTER, 1989: Besedotvorni opis pridevnika v delu Antona Martina Slomška »Keršansko devištv«. *Celjski zbornik* 25/1. 139–174.
- Karin POŽIN, 2023a: Hagiografske pripovedi v katoliškem almanahu *Drobčinice*. Ur. Blanka Bošnjak. *Hagiografija v luči sodobnih raziskav*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru. 87–102.
- Karin POŽIN, 2023b: Kratek pregled tiskanih hagiografij na slovenskem Štajerskem v 19. stoletju. Ur. Jožica Jožef Beg, Mia Hočvar, Neža Kočnik. *Naslanjanje raznolikosti v jeziku in književnosti*. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije. 501–512.
- Jože POGAČNIK, 1991: *Kulturni pomen Slomškovega dela*. Maribor: Obzorja.
- Martina OROŽEN, 2011: Anton Martin Slomšek, Djanje svetnikov božjih – vzgoja duha, kultura srca in govora v novoslovenskem knjižnem jeziku sredi 19. stoletja. *Slavia Centralis* 4/1. 14–47.
- Igor SAKSIDA, 1994: *Mladinska književnost med literarno vedo in književno didaktiko*. Maribor: Založba Obzorja.
- Igor SAKSIDA, 2005: *Bralni izživi mladinske književnosti*. Domžale: Izolit.
- Friedrich SENGLE, 1972: *Biedermeierzeit. Deutsche Literatur im Spannungsfeld zwischen Restauration und Revolution 1815–1848*. Stuttgart: J. B. Metzler.
- Anton Martin SLOMŠEK, 1834: *Keršansko devištv. Potrebni nauki ino izgledi za žensko mladost*. Celovec: Janez Leon.
- Anton Martin SLOMŠEK, 1848: Kerščanski nauk o nekerščanskih bukvah. *Slovenski cerkveni časopis* 5/1. 34–35.
- Marijan SMOLIK, 1997: Pregled slovenskega hagiografskega slovstva. Ur. Jože Pogčnik. *Zbornik ob sedemdesetletnici Franceta Bernika*. Ljubljana: ZRC SAZU. 497–514.
- Andrejka ŽEJN, 2021: *Izhodišča slovenske pripovedne proze: dvestoletna tradicija slovenske pripovedne proze: od sredine 17. do sredine 19. stoletja*. 1. e-izd. Ljubljana: Založba ZRC. Dostop 23. 4. 2024 na <http://ispp.zrc-sazu.si>
- Andrejka ŽEJN, 2023: The beginnings of the original Slovenian narrative tradition as literature for young and adult readers. *Libri liberorum* 24/59. 35–47.

